

Συγκριτικές προσεγγίσεις των εκπαιδευτικών συστημάτων Ολλανδίας και Ελλάδας: Η κατηγοριοποίηση σχολείων και μαθητών στην Ολλανδία ως αποτέλεσμα της αξιολόγησής τους

Τριανταφύλλου Κωνσταντίνος
Τμήμα Ηλεκτρονικών ΑΣΕΤΕΜ ΣΕΛΕΤΕ

Περίληψη

Η παρούσα εργασία αναλύει και σκιαγραφεί το εκπαιδευτικό σύστημα της Ολλανδίας και της Ελλάδας μέσα από ποσοτικά κυρίως κριτήρια. Τα κριτήρια αυτά καλύπτουν και εδράζονται στις τέσσερις πτυχές της μεθόδου Balanced Scorecard (BSC). Οι τιμές των εκπαιδευτικών δεικτών αντλούνται από αρχεία υπερεθνικών οργανισμών, όπως ο ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης), η Eurostat (European statistics), η ΕΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή) αλλά και από τα εκπαιδευτικά δίκτυα Ευρυδίκη και TALIS (Teaching And Learning International Survey). Σε μια προσπάθεια συγκριτικής προσέγγισης του ισχυρά αποκεντρωμένου ολλανδικού εκπαιδευτικού συστήματος παρατίθενται οι αντίστοιχες τιμές των εκπαιδευτικών δεικτών του συγκεντρωτικού ελληνικού. Μέσα από την έρευνα αυτή αναδεικνύεται μια τεχνοκρατική πλευρά της εκπαιδευτικής διαδικασίας όπως αυτή εφαρμόζεται στην Ολλανδία, η οποία είναι αποτέλεσμα του συστήματος αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου με κύριο χαρακτηριστικό της την κατηγοριοποίηση τόσο των σχολικών μονάδων όσο και των ίδιων των μαθητών.

Λέξεις-κλειδιά: Ολλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα, εκπαιδευτικοί δείκτες, αποκέντρωση εκπαιδευτικού συστήματος, αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου, κατηγοριοποίηση σχολείων.

Abstract

This paper analyzes and outlines the Dutch educational system through mainly quantitative criteria. These criteria cover and are based on the four aspects of the Balanced Score card (BSC) method. Educational indicators' values were drawn from archives of supranational organizations, such as the Organization for Economic Co-operation and Development (OECD), the European Statistical Office (Eurostat), the European Commission (EU) and the Eurydice and TALIS (Teaching And Learning International Survey) educational networks. In an attempt to adopt a comparative approach to the strongly decentralized Dutch educational system, the corresponding values of the educational indicators of the centralized Greek educational system are presented. Through this work, a technocratic aspect of the educational process is highlighted, which is the result of the evaluation system of the educational work that is applied in the Netherlands, with its main feature being the categorization of both the school units and the students themselves.

Keywords: Dutch educational system, educational indicators, decentralization of educational system, evaluation of educational project, categorization of schools.

Εισαγωγή

Το γεγονός ότι η «γνώση» είναι δείκτης οικονομικής, πολιτικής, πολιτιστικής και τεχνολογικής ισχύος παροτρύνει τους διεθνείς οργανισμούς να ενδιαφέρονται όλο και περισσότερο για την εκπαίδευση και την εκπαιδευτική πολιτική (Αθανασούλα-Ρέππα, 2008). Σύμφωνα με τα ευρήματα σχετικής έρευνας του ΟΟΣΑ (2016), ο δείκτης σχολικής αυτονομίας (index of school autonomy) του εκπαιδευτικού συστήματος της Ολλανδίας είναι 90,8 %, κατατάσσοντας την χώρα 5^η μεταξύ των 68 χωρών που έλαβαν μέρος στην έρευνα. Ο δείκτης σχολικής αυτονομίας εκφράζει το ποσοστό των καθηκόντων για τα οποία ο διευθυντής, οι εκπαιδευτικοί ή το σχολικό συμβούλιο έχουν σημαντική ευθύνη. Στην ίδια έρευνα ο δείκτης σχολικής αυτονομίας στην Ελλάδα είναι μόλις 26,4 %, γεγονός που την κατατάσσει στην τελευταία θέση (68^η), μετά από την Τουρκία χαρακτηρίζοντας έτσι ως το εκπαιδευτικό της σύστημα ως υπερβολικά συγκεντρωτικό.

Η Ολλανδία είναι μια ευρωπαϊκή, ανεπτυγμένη χώρα με ισχυρή οικονομία, δυνατό παραγωγικό ιστό και υψηλούς δείκτες ευημερίας σύμφωνα με την στατιστική υπηρεσία της Ολλανδίας, που παρέχει στους πολίτες της ικανοποιητική ποιότητα ζωής ενώ διακρίνεται για το υψηλό επίπεδο κοινωνικής ασφάλισης, για το πολύ καλό σύστημα υγείας και παιδείας και για την περιβαλλοντική πολιτική που εφαρμόζει. Η ευημερία της συντηρείται και αναπαράγεται από ένα ισχυρά αποκεντρωμένο εκπαιδευτικό σύστημα. Επιδίωξη της αποκέντρωσης της εκπαίδευσης είναι η βελτίωση της ανταπόκρισης της κεντρικής κυβέρνησης στις τοπικές απαιτήσεις, η αναδιανομή της πολιτικής εξουσίας από την κορυφή της διοικητικής πυραμίδας στη βάση, αλλά ταυτόχρονα και η αναδιανομή αποτελεσμάτων και οφελών υπέρ των τοπικών κοινωνιών, με βελτίωση της αποτελεσματικότητας στην κατανομή και διαχείριση των πόρων της εκπαίδευσης (McGinn & Welsh, 1999).

Η μελέτη των εκπαιδευτικών συστημάτων πραγματοποιήθηκε με βάση τις τιμές των βασικών δεικτών απόδοσης KPI (Key Performance Indicators) που καλύπτουν τις τέσσερις πτυχές της μεθόδου BSC, δηλαδή την χρηματοοικονομική πτυχή (financial aspect), την πτυχή των ωφελούμενων – μαθητών (stakeholder benefits), την πτυχή της μάθησης και ανάπτυξης (learning and growth) και την πτυχή των εσωτερικών διαδικασιών (internal process). Η μέθοδος BSC είναι ένα γενικό σύστημα χάραξης και διαχείρισης στρατηγικής που βασίζεται και σχεδιάζεται στις τέσσερις παραπάνω πτυχές. Αναπτύχθηκε το 1992 από τον καθηγητή του Πανεπιστημίου Harvard Dr. Robert Kaplan και τον Dr. David Norton. Χρησιμοποιείται σε επιχειρήσεις, βιομηχανίες, κυβερνητικούς και μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς, αλλά και εκπαιδευτικά ιδρύματα. Αποτελεί το τρίτο πιο δημοφιλές εργαλείο στρατηγικής οργανισμών και επιχειρήσεων, σύμφωνα με μεγάλη έρευνα της Bain & Company (Rigby & Bilodeau, 2018). Η μέθοδος BSC έχει χρησιμοποιηθεί σε πλήθος εκπαιδευτικών ιδρυμάτων διαφόρων χωρών και βαθμίδων (Πανεπιστήμιο Καλιφόρνιας UC Berkeley, δημόσια σχολεία της Atlanta, Πανεπιστήμιο Carleton Ottawa στον Καναδά κ.α.).

Στην παρούσα εργασία η προσέγγιση της έρευνας της εκπαίδευσης στην Ολλανδία είναι συγκριτική σε σχέση με την εκπαίδευση στην Ελλάδα, παραθέτοντας όπου είναι εφικτό κατά περίπτωση τις τιμές των αντίστοιχων ΚΡΙ ώστε να αποδοθεί ποσοτικά το επίπεδο του κάθε εκπαιδευτικού συστήματος. Η έρευνα περιορίζεται στις βαθμίδες της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Σκοπός της εργασίας είναι να διερευνηθεί το ενδεχόμενο της υιοθέτησης καλών πρακτικών στο εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας. Ταυτόχρονα τίθεται υπό διερεύνηση το μοντέλο αξιολόγησης του ολλανδικού εκπαιδευτικού συστήματος στην προοπτική υιοθέτησης καλών πρακτικών, εστιάζοντας ταυτόχρονα στο ευαίσθητο θέμα της κατηγοριοποίησης σχολείων και μαθητών που καταγράφεται στην Ολλανδία ως αποτέλεσμα της αξιολόγησης αυτής. Ερευνητικό ερώτημα της εργασίας αποτελεί η επίδραση της αποκέντρωσης των εκπαιδευτικών συστημάτων στη λειτουργία και την αποτελεσματικότητά τους.

Η δομή και τα χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών συστημάτων

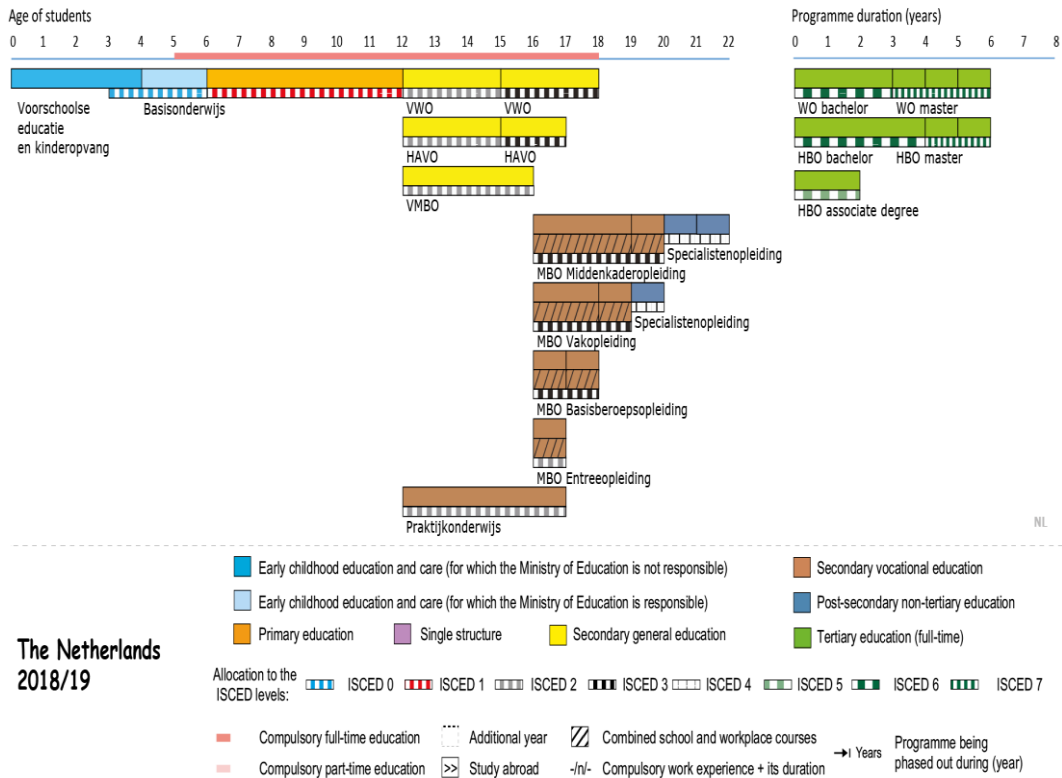
Ολλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα

- Σύμφωνα με το εκπαιδευτικό δίκτυο Ευρυδίκη, τα βασικά χαρακτηριστικά της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Ολλανδίας είναι τα εξής:
- Ίση οικονομική μεταχείριση και χρηματοδότηση δημόσιων και ιδιωτικών σχολείων (Ολλανδικό σύνταγμα του 1917 γνωστό και ως «ειρήνη του 1917»).
- Ελευθερία εκπαίδευσης, ελευθερία ίδρυσης σχολείων, ελευθερία διδασκαλίας σύμφωνα με το άρθρο 23 του Ολλανδικού συντάγματος το οποίο ορίζει ότι όλοι είναι ελεύθεροι να παρέχουν εκπαίδευση και να ιδρύουν σχολεία με την επιφύλαξη του δικαιώματος εποπτείας από τις αρχές.
- Ύπαρξη σχολείων δημόσιων, κοινοτικών, αλλά και σε μεγάλο ποσοστό σχολείων θρησκευτικών πεποιθήσεων (Καθολικά, Μουσουλμανικά, Εβραϊκά, Προτεστάντικα κ.α.) και παιδαγωγικών πεποιθήσεων (Montessori, Dalton, Freinet, Jena Plan κ.α.).
- Ισχυρή αποκέντρωση του εκπαιδευτικού συστήματος.
- Η υποχρεωτική εκπαίδευση, ξεκινά στην ηλικία των 5 ετών και τελειώνει στην ηλικία των 18 ετών ή με τη λήψη πτυχίου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- Καθορισμός της εκπαιδευτικής διαδρομής για τους μαθητές στο τέλος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (στην ηλικία των 12 ή 13 ετών περίπου).
- Πολλές εναλλακτικές εκπαιδευτικές διαδρομές στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
- Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Basisinonderwijs) είναι υποχρεωτική για τους Ολλανδούς σε ηλικία 5 ετών, έχοντας όμως το δικαίωμα εγγραφής από την ηλικία των 4 ετών κάτι που αξιοποιεί η πλειοψηφία των Ολλανδών μαθητών. Η φοίτηση είναι υποχρεωτική και δωρεάν και διαρκεί 8 έτη καλύπτοντας τα επίπεδα 0 και 1 της Διεθνούς Τυποποιημένης Ταξινόμησης της Εκπαίδευσης (International Standard Classification of Education - ISCED).
- Τελειώνοντας το Δημοτικό σχολείο οι Ολλανδοί μαθητές ηλικίας 12 ετών έχουν τέσσερις βασικές επιλογές:
- VWO (Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs). Προπαρασκευαστική Ακαδημαϊκή Εκπαίδευση με διάρκεια έξι έτη, εκ των οποίων τα τρία πρώτα

αντιστοιχούν στο επίπεδο ISCED 2, ενώ τα τρία επόμενα στο επίπεδο ISCED 3. Είναι βαθμίδα δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης με σκοπό την προετοιμασία των μαθητών για την τριτοβάθμια πανεπιστημιακή εκπαίδευση (WO). Στο τέταρτο έτος (επίπεδο ISCED 3) όλοι οι μαθητές ακολουθούν ένα βασικό κοινό κορμό επτά μαθημάτων.

Σχήμα 1.

Η δομή του ολλανδικού εκπαιδευτικού συστήματος.

- HAVO (Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs). Ανώτερη Γενική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση με διάρκεια πέντε έτη. Παρέχει στους μαθητές βασική γενική εκπαίδευση. Τα τρία πρώτα έτη αντιστοιχούν στο επίπεδο ISCED 2, ενώ τα επόμενα δύο στο επίπεδο ISCED 3. Στο τέταρτο έτος (επίπεδο ISCED 3) οι μαθητές ακολουθούν ένα βασικό κοινό κορμό πέντε μαθημάτων, αντί των επτά στο VWO. Ο τύπος σχολείου HAVO έχει σχεδιαστεί για να προετοιμάζει μαθητές για την ανώτερη επαγγελματική εκπαίδευση στα πανεπιστήμια εφαρμοσμένων επιστημών (HBO). Προσφέρονται όμως στους μαθητές και άλλες επιλογές όπως να συνεχίσουν στην ανώτερη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση (MBO) ή στη τελευταία χρονιά του VWO με σκοπό την πρόσβαση στα πανεπιστήμια (WO).
- Στα σχολεία HAVO και VMO στο 4ο έτος οι μαθητές πρέπει επιπλέον να επιλέξουν έναν από τους τέσσερις τομείς σπουδών: Φύση και Τεχνολογία - Φύση και Υγεία - Οικονομία και Κοινωνία - Πολιτισμός και Κοινωνία, που προσθέτουν τρία έως τέσσερα μαθήματα στο πρόγραμμά τους.
- VMBO (Voorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs). Προ-επαγγελματική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση με διάρκεια 4 έτη, επιπέδου ISCED 2. Ο τύπος σχολείου VMBO οδηγεί στην δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση (MBO) σε έναν από τους τέσσερις τύπους σχολείων που διαθέτει:

1. Επαγγελματικό πρόγραμμα μεσαίου επιπέδου (MBO- Middenkaderopleiding) που οδηγεί σε απόκτηση πτυχίου επιπέδου 4 (Middle-management or specialist training level 4)
2. Συνδυασμένο πρόγραμμα - κατάρτιση (MBO- Vakopleiding) που οδηγεί σε απόκτηση πτυχίου επιπέδου 3 (Professional training level 3)
3. Βασικό επαγγελματικό πρόγραμμα (MBO-Basisberoepsopleiding) που οδηγεί σε απόκτηση πτυχίου επιπέδου 2 (Basic vocational training level 2)
4. Θεωρητικό πρόγραμμα (MBO- Entreeopleiding) που οδηγεί σε απόκτηση πτυχίου βοηθού, επιπέδου 1 (Assistant level 1).

Μεταξύ των τριών βασικών τύπων σχολείων υπάρχει επαρκής οριζόντια κινητικότητα, για τις περιπτώσεις που διαπιστώνονται αστοχίες επαγγελματικού προσανατολισμού.

- Praktijkkonderwijs - Πρακτική εκπαίδευση. Είναι ιδιαίτερη εκπαιδευτική βαθμίδα. Τα σχολεία πενταετούς διάρκειας πρακτικής κατάρτισης, επιπέδου ISCED 2, αφορούν νέους οι οποίοι αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο να ολοκληρώσουν τα μαθήματα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Οι απόφοιτοι της Πρακτικής εκπαίδευσης, προετοιμάζονται για μια θέση στην αγορά εργασίας, χωρίς να έχουν κάποια άλλη διέξοδο σε εκπαιδευτική διαδρομή.

Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα

Η υποχρεωτική εκπαίδευση στην Ελλάδα διαρκεί 11 χρόνια και εκτείνεται στις ηλικίες από 4 έως 15 ετών. Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση παρέχεται στα προσχολικά και στα δημοτικά σχολεία, τα οποία ανήκουν αντίστοιχα στα επίπεδα ISCED 0 και ISCED 1, σύμφωνα με το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων (National Qualifications Framework – NQF) όπως αυτό έχει αντιστοιχιστεί με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (European Qualifications Framework – EQF). Από το σχολικό έτος 2018-2019 το νηπιαγωγείο (διετές) ανήκει στην υποχρεωτική εκπαίδευση, η οποία συνεχίζει στα Δημοτικά σχολεία για 6 χρόνια με αναθεωρημένο ολοήμερο πρόγραμμα από το σχολικό έτος 2016-2017. Ακολουθεί για τους Έλληνες μαθητές το τριετές Γυμνάσιο που ανήκει στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και είναι η τελευταία βαθμίδα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Το Γυμνάσιο παρέχει γενική εκπαίδευση και ταξινομείται στο επίπεδο ISCED 2. Υπάρχουν στην Ελλάδα σε μικρό αριθμό και εσπερινά Γυμνάσια. Οι μαθητές στη συνέχεια μπορούν να επιλέξουν με απλή διαδικασία εγγραφής, χωρίς αξιολόγηση, έναν από τους δύο τύπους Λυκείων τριετούς φοίτησης που υπάρχουν, το Γενικό Λύκειο (ΓΕ.Λ.) ή το Επαγγελματικό Λύκειο (ΕΠΑ.Λ), τα οποία ανήκουν στο επίπεδο ISCED 4. Στην ελληνική επικράτεια λειτουργούν σε περιορισμένο αριθμό και εσπερινά ΓΕ.Λ ή ΕΠΑ.Λ. Οι απόφοιτοι των Λυκείων έχουν τη δυνατότητα μέσω πανελλαδικών εξετάσεων να εισαχθούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην οποία υπάρχουν μόνο Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα τα οποία καλύπτουν τα επίπεδα ISCED 6 (πτυχίο AEI), ISCED 7 (μεταπτυχιακός τίτλος σπουδών) και ISCED 8 (διδασκαλικός τίτλος σπουδών). Βασικό χαρακτηριστικό του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος είναι οι σχετικά λίγες επιλογές που έχουν στη διάθεσή τους οι μαθητές για την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και η πρόσβασή τους σε αυτές με απλή εγγραφή. Εμφανής είναι η απουσία αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου σε συστηματική και οργανωμένη μορφή με εξαίρεση την αξιολόγηση των μαθητών, χωρίς όμως σε αυτή να υπάρχει το στοιχείο της

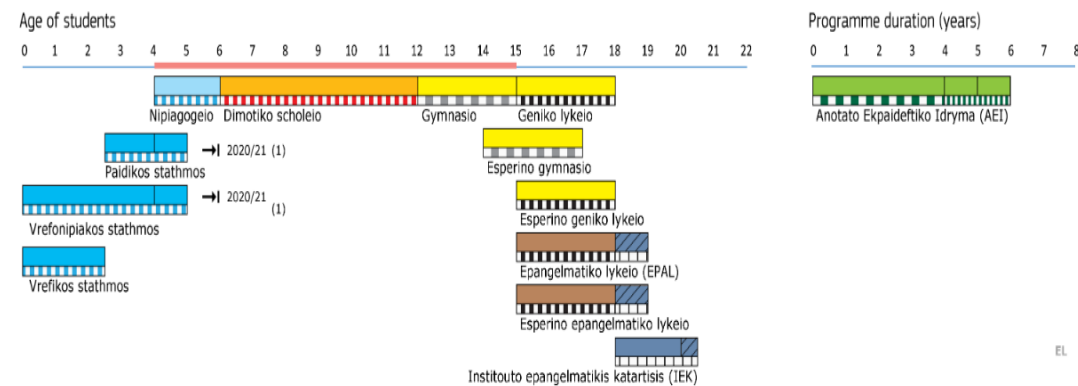
συγκρισιμότητας σε εθνικό, περιφερειακό ή κάποιο άλλο επίπεδο εκτός του ενδοσχολικού.

Σύμφωνα με πρόσφατο νόμο (4763/2020), ιδρύονται μεταγυμνασιακές δομές εκπαίδευσης και κατάρτισης με τη μορφή Επαγγελματικών Σχολών Κατάρτισης (Ε.Σ.Κ.) και Επαγγελματικών Σχολών Μαθητείας (ΕΠΑ.Σ.) του Ο.Α.Ε.Δ. οι οποίες ανήκουν στο επίπεδο ISCED 3, ενώ η μεταδευτεροβάθμια δομή κατάρτισης των Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.) εντάσσεται στην τυπική εκπαίδευση και ανήκει στο επίπεδο ISCED 5. Στο επίπεδο ISCED 5 αντιστοιχίζονται οι απόφοιτοι του 4^{ου} έτους των ΕΠΑ.Λ. (έτος μαθητείας) κατόπιν σχετικών εξετάσεων πιστοποίησης. Πρόσφατα επίσης έχει νομοθετηθεί (ν. 4692/2020) τροποποίηση του εξεταστικού συστήματος του Λυκείου με τη λειτουργία εθνικής Τράπεζας Θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας (ΤΘΔΔ) από την οποία θα αντλούνται σε ποσοστό 50% τα θέματα των προαγωγικών εξετάσεων της Α και Β Λυκείου και των απολυτηρίων εξετάσεων της Γ Λυκείου.

Σχήμα 2.

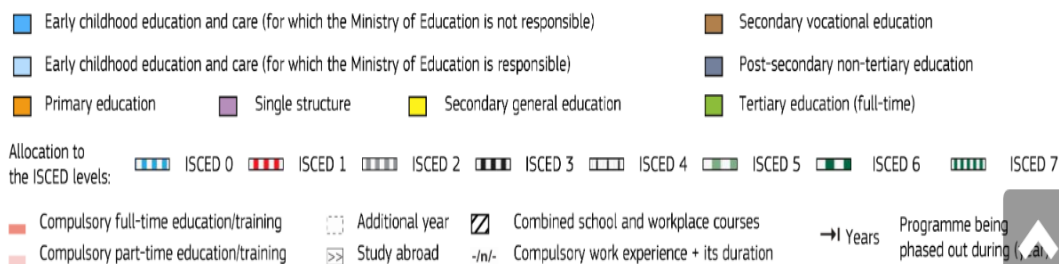
Η δομή του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος

Greece – 2020/21

(1) Programme being phased out between 4 and 5 years old as from 2020/21.

Notes: Law 4521/2018 established the two-year compulsory *nipiagogeio* (pre-primary school). The implementation of the measure spans a 3-year period from 2018 to 2021. School year 2020/21 (third and last year of its implementation) foresees the compulsory attendance of all pre-schoolers in all municipalities of the country. Meanwhile, for one last year, *Vrefonipiaki stathmoi* and *Paidikoi stathmoi* will continue to accommodate children up to 5 years old.

Στον Πίνακα 1 καταγράφονται τα μαθητικά δυναμικά ανώτερης Γενικής και Επαγγελματικής εκπαίδευσης, στην Ολλανδία και την Ελλάδα για το έτος 2018 (Eurostat, 2018). Τα στοιχεία αυτά φαίνεται ότι είναι καθοριστικά για το ποσοστό απορρόφησης των αποφοίτων από την αγορά εργασίας.

Πίνακας 1.

Μαθητικό δυναμικό Β/θμιας εκπαίδευσης Ελλάδας και Ολλανδίας

Τύπος σχολείου	Αριθμός μαθητών		Ποσοστό	
	Ολλανδία	Ελλάδα	Ολλανδία	Ελλάδα
Γενική εκπαίδευση	269.650	246.446	32,5%	71,5%
Επαγγελματική εκπαίδευση	560.509	98.447	67,5%	28,5%
Σύνολο ανώτερης Β/θμιας εκπαίδευσης	830.159	344.893	100,0%	100.0 %

Οι πτυχές των εκπαιδευτικών συστημάτων

Η χρηματοοικονομική πτυχή.

Έχει γίνει κατανοητό πλέον ότι ένας από τους βασικούς πυλώνες των εκπαιδευτικών συστημάτων, είναι η οικονομική τους υποστήριξη, συνθήκη τουλάχιστον αναγκαία αν και όχι ικανή για την συνεχή αναβάθμιση και βελτίωση τους. Η υποχρηματοδότηση της εκπαίδευσης έχει ως φυσική συνέπεια την χαμηλή ποιότητα του παραγόμενου εκπαιδευτικού έργου. Τα κράτη εκφράζουν συνήθως το μέγεθος της χρηματοδότησης των εκπαιδευτικών τους συστημάτων ως ποσοστό του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος τους (ΑΕΠ), που είναι χωρίς αμφιβολία ένας βασικός χρηματοδοτικός δείκτης.

Πίνακας 2.

Χρηματοδότηση εκπαιδευτικών συστημάτων Ολλανδίας και Ελλάδας.

Κριτήριο	Ολλανδία	Ελλάδα	ΕΕ 28
Χρηματοδότηση εκπαίδευσης (% ΑΕΠ)	5,1%	3,9%	4,7%
Ετήσια δαπάνη ανά μαθητή ISCED 0	6.207 €	Χωρίς στοιχεία	6.111 €
Ετήσια δαπάνη ανά μαθητή ISCED 1	6.211 €	4.281 €	6.248 €
Ετήσια δαπάνη ανά μαθητή ISCED 2	9.267 €	4.956 €	7.243 €
Ετήσια δαπάνη ανά μαθητή ISCED 3-4	9.445 €	Χωρίς στοιχεία	7.230 €
Ετήσια δαπάνη ανά μαθητή ISCED 5-8	14.178 €	2.389 €	11.413 €
Μισθοδοσία εργαζομένων	57%	79%	62%
Ενδιάμεση Ανάλωση	22%	8%	15%
Ακαθάριστες Επενδύσεις	10%	8%	6%
Λοιπές δαπάνες	11%	5%	17%

Στον Πίνακα 2, καταγράφονται οι χρηματοδοτήσεις των εκπαιδευτικών συστημάτων της Ολλανδίας και της Ελλάδας ως ποσοστό του ΑΕΠ των χωρών καθώς και ο αντίστοιχος ευρωπαϊκός μέσος όρος (Eurostat, 2018), αλλά και οι εκφράσεις τους σε νομισματική μονάδα (€) για τα έτη 2015 και 2016, με διάκριση στα διάφορα επίπεδα εκπαίδευσης σύμφωνα με την ταξινόμηση ISCED (ΕΕ, 2018). Είναι γεγονός όμως ότι οι ποσοστιαίες ακόμα και οι νομισματικές εκφράσεις χρηματοδότησης, δεν αντανακλούν απόλυτα τις προτεραιότητες που αποδίδουν τα κράτη στο θέμα της εκπαίδευσης. Για το λόγο αυτό, ο Πίνακας 2

συμπληρώνεται και από την κατανομή της χρηματοδότησης σε διάφορες κατηγορίες εκπαιδευτικών αναγκών, ώστε να αποδώσει και μια ποιοτική χροιά στο θέμα αυτό. Συγκεκριμένα καταγράφεται το ποσοστό της δαπάνης (%) των συνολικών δαπανών για την εκπαίδευση (Eurostat, 2018) που αφορά:

- Μισθοδοσίες προσωπικού, κυρίως εκπαιδευτικών (Compensation of Employees).
- Ενδιάμεση ανάλωση (Intermediate Consumption), δηλαδή δαπάνες για τα υλικά διδασκαλίας, τη θέρμανση και την ηλεκτρική ενέργεια κλπ,
- Ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου (Gross capital formation), δηλαδή επενδύσεις μόνιμου εξοπλισμού όπως Η/Υ, κτίρια κλπ,

Μια πρώτη ανάγνωση του Πίνακα 2, οδηγεί εύκολα στο συμπέρασμα ότι στην Ολλανδία η χρηματοδότηση της εκπαίδευσης είναι γενναία και ισορροπημένη, λαμβάνοντας υπόψη και το υψηλό ΑΕΠ της χώρας, αλλά ταυτόχρονα οι προτεραιότητες της χαρακτηρίζονται από μια μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη επενδυτική στρατηγική. Δυστυχώς, για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα οι αριθμοί δεν οδηγούν σε ανάλογα συμπεράσματα, αφού η «μερίδα του λέοντος» της χρηματοδότησης του, αναλώνεται στη μισθοδοσία των εκπαιδευτικών, αφήνοντας μικρά περιθώρια άσκησης σύγχρονης οικονομικής εκπαιδευτικής πολιτικής. Παρά του γεγονότος αυτού, οι μισθοί των Ελλήνων εκπαιδευτικών, αντιστοιχούν στο 35% περίπου των μισθών των Ολλανδών συναδέλφων τους (Ευρυδίκη, 2016/17).

Πτυχή ωφελούμενων (μαθητών)

Το επίκεντρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, η εκροή του εκπαιδευτικού συστήματος είναι ο μαθητής και τα αποτελέσματα του εκπαιδευτικού έργου αντανakλώνται σε αυτόν. Στον Πίνακα 3 καταγράφονται τα στοιχεία των εκπαιδευτικών συστημάτων σχετικά με το ποσοστό των απόφοιτων τους που εργάζονται, αφορούν ηλικίες από 20 έως 34 ετών, που ολοκλήρωσαν τα επίπεδα ISCED 3 έως 8 και έχουν αποφοιτήσει από 1 έως 3 χρόνια από το έτος αναφοράς το οποίο είναι το 2019 (Eurostat, 2019).

Πίνακας 3.

Τιμές βασικών δεικτών απόδοσης πτυχής ωφελούμενων (μαθητών).

Κριτήριο	Ολλανδία	Ελλάδα	ΕΕ 28/ΟΟΣΑ
Ποσοστό αποφοίτων που εργάζονται	91,9%	59,4%	81,5%
Σχολική διαρροή	7,5%	4,1%	10,3%
Επιδόσεις PISA 2018	502	453	488
Μαθητές με υψηλές επιδόσεις	21,8%	6,2%	15,7%
Μαθητές με χαμηλές επιδόσεις	10,8%	19,9%	13,4%

Ο ισχυρός παραγωγικός ιστός της Ολλανδίας συμπληρώνεται με την παρουσία μιας αντίστοιχης αγοράς εργασίας. Ταυτόχρονα το εκπαιδευτικό της σύστημα είναι φανερό ότι έχει προσαρμοστεί στα δεδομένα αυτής της αγοράς η οποία απορροφά σχεδόν το σύνολο των αποφοίτων του, σε ποσοστό αρκετά υψηλότερο από τον αντίστοιχο ευρωπαϊκό μέσο όρο. Τα μεγάλα ποσοστά του μαθητικού δυναμικού της Επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ολλανδία, φαίνεται ότι λειτουργούν καταλυτικά και αντιστρόφως ανάλογα με την ανεργία των νέων. Στην Ελλάδα έχουμε μια συμμετρικά αντίθετη εικόνα στην απορρόφηση των

αποφοίτων του εκπαιδευτικού συστήματος αλλά και στα ποσοστά του μαθητικού δυναμικού που ακολουθούν την Επαγγελματική εκπαίδευση (Πίνακας 1). Η σχολική διαρροή αφορά τους νέους ηλικίας από 18 έως 24 ετών που εγκατέλειψαν πρόωρα την εκπαιδευτική διαδικασία ή την διαδικασία κατάρτισης το 2019 (Eurostat, 2019).

Στις υπόλοιπες γραμμές του Πίνακα 3 καταγράφεται η επίδοση των μαθητών στον τελευταίο διαγωνισμό PISA 2018 (Programme for International Student Assessment) και είναι η τιμή του μέσου όρου στα τρία βασικά γνωστικά αντικείμενα (Γλώσσα, Μαθηματικά και Φυσικές επιστήμες). Επιπλέον αναφέρεται και το ποσοστό των μαθητών που παρουσίασαν υψηλές επιδόσεις (επίπεδο 5 και 6 της κλίμακας PISA) σε ένα τουλάχιστον από τα τρία γνωστικά αντικείμενα αλλά και το ποσοστό των μαθητών με χαμηλές επιδόσεις (κάτω από το επίπεδο 2 της κλίμακας PISA) ταυτόχρονα και στα τρία γνωστικά αντικείμενα. Για τη συμμετοχή των χωρών στους διαγωνισμούς PISA αλλά επιπλέον για τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα από τις μαθητικές επιδόσεις έχουν εκφραστεί αντιρρήσεις από διάφορες πλευρές, αλλά «ακριβώς όπως οι περισσότεροι θα συμφωνούσαν ότι η εκπαίδευση δεν είναι μόνο Κατανόηση Κειμένου, Μαθηματικά και Φυσικές Επιστήμες, θα συμφωνήσουν επίσης ότι η εγκύκλια παιδεία πρέπει να περιλαμβάνει Κατανόηση Κειμένου, Μαθηματικά και Φυσικές Επιστήμες» (Crehan, 2019). Οι επιδόσεις των δεκαπεντάχρονων Ολλανδών μαθητών στον διαγωνισμό PISA 2018 είναι κατά μέσο όρο αρκετά καλές, με δεδομένο ότι απόκλιση 39 μονάδων στον διαγωνισμό, ισοδυναμεί με ένα σχολικό έτος φοίτησης (PISA, 2015). Οι τεχνοκράτες Ολλανδοί, οπαδοί της αριστείας και στην εκπαίδευση, δικαιώνονται, αφού το ποσοστό των αριστούχων μαθητών τους είναι ιδιαίτερα υψηλό, ενώ ταυτόχρονα το ποσοστό των μαθητών με χαμηλές επιδόσεις, είναι αισθητά χαμηλότερο του αντίστοιχου ευρωπαϊκού μέσου όρου. Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και στο πεδίο των επιδόσεων των διαγωνισμών PISA παρουσιάζει κακή εικόνα τόσο στην συνολική βαθμολογία (4^η χώρα από το τέλος στον διαγωνισμό PISA 2018, ανάμεσα στις χώρες του ΟΟΣΑ), όσο και στα ποσοστά μαθητών με υψηλές αλλά και χαμηλές επιδόσεις.

Πτυχή μάθησης και ανάπτυξης

Αυτή η πτυχή της εκπαίδευσης υποδηλώνει την δυναμική της και την ικανότητα να βελτιώνεται και να προσαρμόζεται στις σύγχρονες απαιτήσεις τόσο σε ότι αφορά το έμφυχο δυναμικό αλλά και τις υποδομές που θα υποστηρίξουν το έργο του.

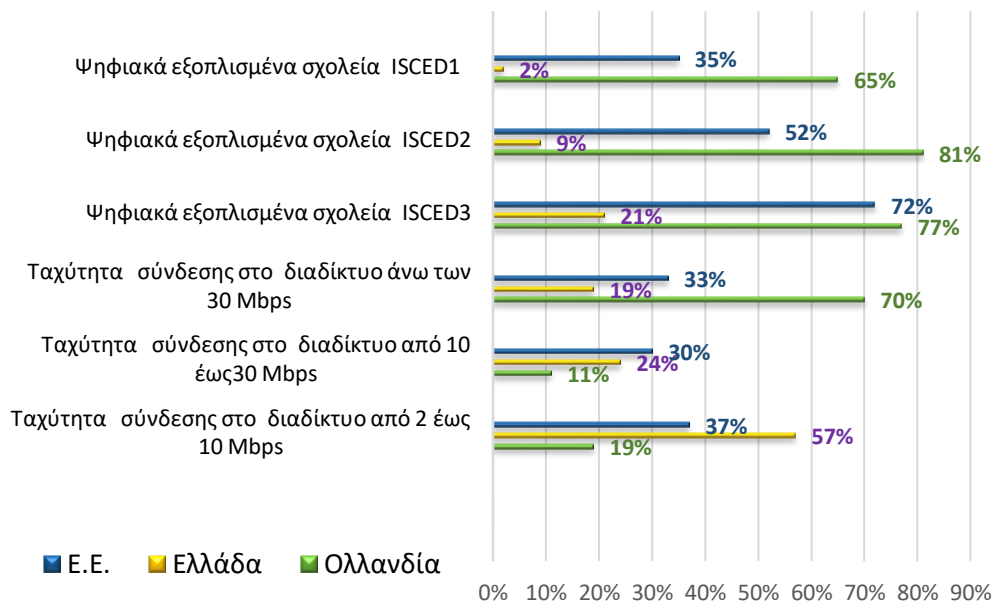
Το ποσοστό των ενηλίκων πολιτών στην Ελλάδα στις ηλικίες από 25 έως 64 ετών που είναι απόφοιτοι όλων των επιπέδων (ISCED 0-8) και συμμετείχαν το 2019 σε προγράμματα εκπαίδευσης ή κατάρτισης ήταν μόλις 4,2% (Eurostat, 2019). Αυτό σημαίνει ότι μόλις ο ένας στους εικοσιπέντε Έλληνες έχει ενσωματώσει τις διαδικασίες της Δια Βίου Μάθησης στην επαγγελματική του κουλτούρα. Το ποσοστό αυτό είναι εντυπωσιακά μικρό για την Ελλάδα, τη χώρα που είναι πρωταθλήτρια της ανεργίας στην Ευρώπη, ενώ στην Ολλανδία που δεν αντιμετωπίζει ιδιαίτερο πρόβλημα ανεργίας ο ένας στους πέντε περίπου ενήλικες ή ποσοστό 20,4% συμμετείχε το 2019 σε προγράμματα εκπαίδευσης ή κατάρτισης. Ο αντίστοιχος ευρωπαϊκός μέσος όρος είναι 12,4%. Από σχετικά στοιχεία της Eurostat προκύπτει ότι οι δύο χώρες παρουσιάζουν μια αρνητική συμμετρία σχετικά με τη συμμετοχή των ενήλικων σε προγράμματα εκπαίδευσης

σε αντιδιαστολή με την ανεργία των χωρών, η οποία ήταν 17,3% στην Ελλάδα για το 2019, ενώ στην Ολλανδία ήταν 3,4% για το ίδιο έτος (Eurostat, 2019).

Σύμφωνα με την UNESCO, η χρήση των μέσων τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στην εκπαίδευση μπορεί να διευκολύνει την καθολική πρόσβαση στην εκπαίδευση, να γεφυρώσει τις ανισότητες στη μάθηση, να υποστηρίξει την ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, να βελτιώσει την ποιότητα και τη συνάφεια της μάθησης, να ενισχύσει την ένταξη πληθυσμών στο εκπαιδευτικό σύστημα και να βελτιώσει τη διοίκηση της εκπαίδευσης. Το σχολικό έτος 2017-2018 πραγματοποιήθηκε μια μεγάλη έρευνα στα ευρωπαϊκά σχολεία (2nd Survey of Schools: ICT in Education) για λογαριασμό της ΕΕ με βασικό σκοπό την καταγραφή των υποδομών ΤΠΕ στα σχολεία, αλλά παράλληλα και την ανάπτυξη ενός μοντέλου σχολικής τάξης με υψηλό επίπεδο ψηφιακού εξοπλισμού και διασύνδεσης (Highly Equipped and Connected Classroom - HECC). Η ψηφιακή ετοιμότητα των σχολείων καθορίζεται από το ποσοστό επάρκειας και χρήσης των ΤΠΕ στην καθημερινή διδασκαλία, αλλά ταυτόχρονα και επίκαιρα είχε και θα έχει καταλυτικό ρόλο στην λειτουργία των σχολείων με μεθόδους διδασκαλίας εξ αποστάσεως, όπως απαιτήθηκε πρόσφατα λόγω της πανδημίας covid-19, αλλά πιθανά και στο προσεχές μέλλον.

Σχήμα 3.

Υποδομές ΤΠΕ στα σχολεία της Ελλάδας και Ολλανδίας.

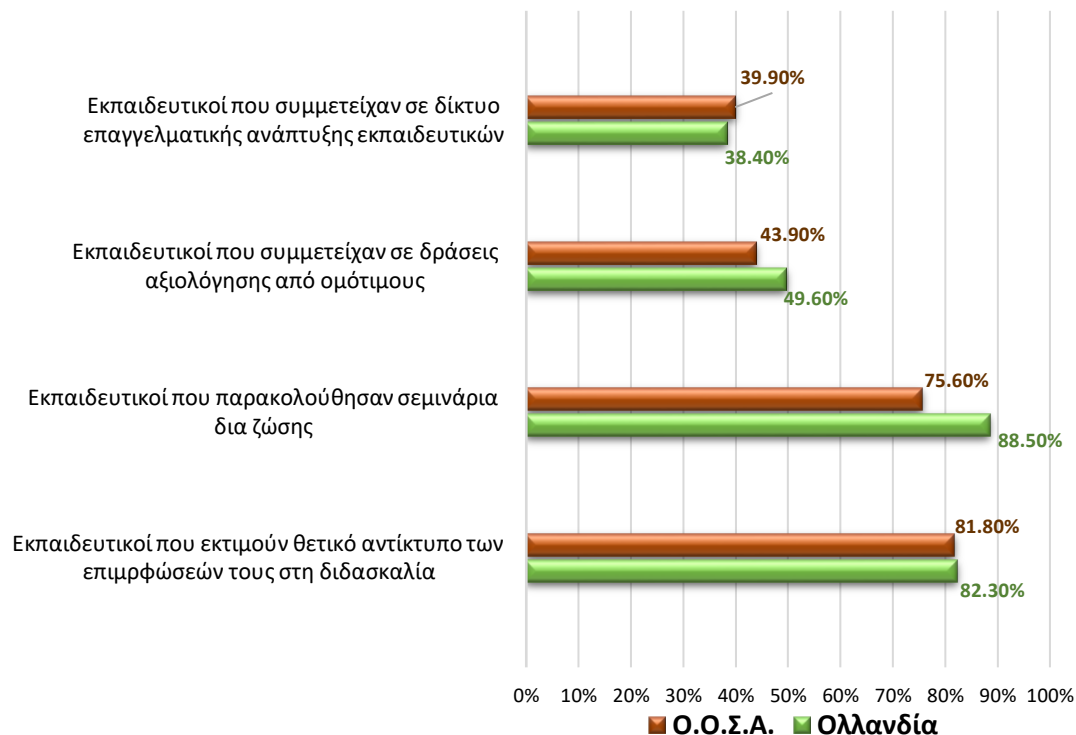

Στο Σχήμα 3, καταγράφονται τα ποσοστά των σχολείων ανά επίπεδο εκπαίδευσης, που διαθέτουν υψηλές υποδομές ΤΠΕ (σταθερούς και φορητούς Η/Υ, κάμερες, διαδραστικούς πίνακες κλπ) ανά αριθμό μαθητών και υψηλές ευρυζωνικές ταχύτητες σύνδεσης στο διαδίκτυο. Καταγράφονται ξεχωριστά τα ποσοστά των σχολείων του επιπέδου ISCED 1 ανάλογα με τις ταχύτητες σύνδεσης τους στο διαδίκτυο. Η υπεροχή του ολλανδικού εκπαιδευτικού συστήματος σε σχέση με τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά συστήματα στον τομέα αυτό είναι εμφανής, αν και υπολείπεται σε σύγκριση με τα σκανδιναβικά εκπαιδευτικά συστήματα όπως διαπιστώνει κάποιος από τα αποτελέσματα της έρευνας. Ταυτόχρονα εμφανής είναι και η μεγάλη υστέρηση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος σε ψηφιακές υποδομές και εξοπλισμό ΤΠΕ.

Οι εκπαιδευτικοί αποτελούν την ατμομηχανή του τραίνου της εκπαίδευσης και για να μπορούν να το κινήσουν σε σύγχρονες διαδρομές θα πρέπει να έχουν τις ευκαιρίες και τα κίνητρα για τη δική τους συνεχιζόμενη επαγγελματική ανάπτυξη (Continuing Professional Development – CPD). Σύμφωνα με τα ευρήματα σχετικής έρευνας του δικτύου TALIS (2018), οι Ολλανδοί εκπαιδευτικοί παρουσιάζουν καλή εικόνα σε θέματα επαγγελματικής ανάπτυξης (Σχήμα 4). Τα στοιχεία αφορούν το έτος 2018 και η έρευνα επεκτείνεται στους προηγούμενους 12 μήνες, ενώ δεν υπάρχει ελληνική συμμετοχή σε αυτή.

Σχήμα 4.

Συνεχιζόμενη επαγγελματική ανάπτυξη Ολλανδών εκπαιδευτικών.

Επιπλέον η Ολλανδική πολιτεία έχει εκπονήσει και χρηματοδοτήσει ένα σχέδιο δράσης (Actieplan Leraar 2020) για τη βελτίωση του επαγγελματισμού των εκπαιδευτικών και των διευθυντών σχολείων.

Πτυχή εσωτερικών διαδικασιών

Η εσωτερική δομή και διάρθρωση ενός εκπαιδευτικού συστήματος πρέπει να είναι τέτοια ώστε να ανακαλύπτει και να αξιοποιεί τις δυνατότητες των μαθητών και να τους προσφέρει τις κατάλληλες ευκαιρίες εκπαιδευτικών διαδρομών. Στο Σχήμα 1, προκαλεί εντύπωση το πλήθος των εναλλακτικών εκπαιδευτικών επιλογών που προσφέρονται στους Ολλανδούς μαθητές που τελειώνουν το 8^ο έτος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (Δημοτικό σχολείο). Αν παραλληλίσουμε σε αυτό τις αντίστοιχες επιλογές του Έλληνα μαθητή που ολοκληρώνει το 9^ο έτος υποχρεωτικής εκπαίδευσης (3^η Γυμνασίου) θα διαπιστώσουμε ότι αυτές είναι ελάχιστες και μάλιστα προσφέρονται χωρίς την

παραμικρή διαδικασία επαγγελματικού προσανατολισμού ή αξιολόγησης του μαθητή.

Βασική λειτουργία ενός εκπαιδευτικού συστήματος είναι η αξιολόγησή του, με βελτιωτικό προσανατολισμό, η οποία πρέπει να είναι ανατροφοδοτική και πολυκριτηριακή και να συντελεί στη διασφάλιση της ποιότητάς του. Χωρίς αξιολόγηση, ένα εκπαιδευτικό σύστημα, ίσως να μην είναι καν σύστημα αλλά απλά ένας διαχειριστικός και διεκπεραιωτικός μηχανισμός τυχαίας λειτουργίας. «Η διασφάλιση της ποιότητας στην εκπαίδευση νοείται ως οι πολιτικές, οι διαδικασίες, και οι πρακτικές εκείνες που αναπτύσσονται με στόχο την επίτευξη, τη διατήρηση ή τη βελτίωση της ποιότητας σε συγκεκριμένους τομείς, μέσω μιας διαδικασίας αξιολόγησης. Με τον όρο αξιολόγηση νοείται η γενική διαδικασία συστηματικής και κριτικής ανάλυσης ενός ορισμένου θέματος, που περιλαμβάνει τη συλλογή σχετικών δεδομένων και οδηγεί σε αποφάσεις ή/και συστάσεις για βελτίωση. Η αξιολόγηση μπορεί να εστιάζει σε διάφορα θέματα: τα σχολεία, τους διευθυντές σχολείων, τους εκπαιδευτικούς και άλλα μέλη του εκπαιδευτικού προσωπικού, τα προγράμματα, τις τοπικές αρχές, ή την απόδοση ολόκληρου του εκπαιδευτικού συστήματος.» (Ευρυδίκη, 2015).

Η αξιολόγηση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος

Σύμφωνα με τον Κασσωτάκη (2016) « Η Ελλάδα παρουσιάζει στον τομέα της αξιολόγησης των σχολικών μονάδων και των εκπαιδευτικών σημαντικές αποκλίσεις σε σχέση με τις άλλες αναπτυγμένες χώρες. Ενώ σε θεωρητικό επίπεδο υπάρχουν εργασίες που τονίζουν την ανάγκη εφαρμογής της αξιολόγησης στην εκπαίδευση, στην πράξη δεν γίνεται, από το 1980 και εξής, καμιά συστηματική αξιολόγηση των σχολικών μονάδων, του έργου τους και των διδασκόντων. Η έμφαση στην αξιολόγηση που παρατηρείται σε άλλες χώρες δεν ισχύει στην περίπτωση της Ελλάδας. Αλληλοαναιρούμενες προσπάθειες έχουν γίνει σε νομοθετικό επίπεδο πολλές φορές τα τελευταία χρόνια, μερικές από τις οποίες περιείχαν και καινοτόμα χαρακτηριστικά. Καμιά, όμως, δεν ευοδώθηκε για ποικίλους λόγους... Σε γενικές γραμμές, μπορεί να λεχθεί ότι το σισύφειο δράμα, το οποίο χαρακτηρίζει την ελληνική εκπαίδευση επί πολλές δεκαετίες, είναι πολύ πιο έντονο στον τομέα της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου και των εκπαιδευτικών, ιδιαίτερα κατά την περίοδο της μεταπολίτευσης».

Η γενική εκτίμηση που υπάρχει σχετικά με την αξιολόγηση στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα τα τελευταία σαράντα χρόνια είναι ότι αυτή μπορεί να χαρακτηριστεί στην καλύτερη περίπτωση ελλιπής και αποσπασματική. Έχει καταγραφεί μια σειρά νομοθετικών πρωτοβουλιών για την καθιέρωση ενός συστήματος αξιολόγησης αλλά τελικά στη πράξη ελάχιστα έχουν εφαρμοστεί. Συγκεκριμένα:

- Με το Διάταγμα 1372/5 τον Οκτώβριο του 1830 ο Ι. Καποδίστριας νομοθέτησε τον θεσμό του σχολικού επιθεωρητή ως βασικό μηχανισμό αξιολόγησης.
- Με το ν. 1304/1982 καταργήθηκε ο θεσμός του σχολικού επιθεωρητή έπειτα από 152 χρόνια λειτουργίας και αντικαταστάθηκε από τον θεσμό του σχολικού σύμβουλου.
- Στο ν. 1566/1985 για πρώτη φορά γίνεται λόγος για την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και όχι του εκπαιδευτικού, ώστε να μην ανασύρει τις νωπές ακόμα μνήμες του επιθεωρητισμού. Όμως τα απαραίτητα προβλεπόμενα Προεδρικά Διατάγματα (ΠΔ) δεν εκδόθηκαν ποτέ και στην πράξη δεν έγινε καμιά εφαρμογή του νόμου.

- Ο ν. 2043/1992, ως αποτέλεσμα του εθνικού διαλόγου για την παιδεία, που αποκάλυψε κοινωνική απαίτηση για «λογοδοσία», αναθέτει την αξιολόγηση εκπαιδευτικών και εκπαιδευτικού έργου σε σχολικούς συμβούλους και διευθυντές σχολικών μονάδων. Αυτή τη φορά εκδίδεται το αντίστοιχο ΠΔ 320/1993 αλλά κάτω από αντιδράσεις ανακαλείται με Υπουργική Απόφαση ΥΑ Δ/24168/25/11/1993 και συγκροτείται ομάδα εργασίας για μελέτη του θέματος. Η ομάδα δίνει το πόρισμά της τον επόμενο Ιούνιο αλλά το περιεχόμενό της δεν έγινε ποτέ γνωστό.
- Ο ν. 2525/1997, ήταν αποτέλεσμα πίεσης του ΟΟΣΑ στο θέμα της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών και του εκπαιδευτικού έργου και νομοθέτησε το Σώμα Μονίμων Αξιολογητών (Σ.Μ.Α.) και την Επιτροπή Αξιολόγησης Σχολικής Μονάδας (Ε.Α.Σ.Μ.), η στελέχωση της οποίας, προβλεπόταν να γίνεται με απευθείας ορισμό από τον υπουργό Παιδείας, στον οποίο και λογοδοτούσε. Ακολούθησαν το απαραίτητο ΠΔ (140/1998) και οι αντίστοιχες ΥΑ (Δ2/1938/26-2-1998), αλλά στην πράξη δεν εφαρμόστηκαν ποτέ κάτω από τις έντονες αντιδράσεις των εκπαιδευτικών που κατά την εκτίμησή τους αναβίωναν εποχές επιθεωρητισμού.
- Ο ν. 2986/2002 επαναφέρει το θέμα της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών, διαχωρίζοντας την διοικητική από την παιδαγωγική αξιολόγηση με την πρώτη να την ασκεί για τους εκπαιδευτικούς ο διευθυντής του σχολείου και τη δεύτερη ο σχολικός σύμβουλος, επεκτείνονοντας αυτό το μοντέλο αξιολόγησης σε όλη τη διοικητική πυραμίδα. Για άλλη μια φορά οι σφοδρές αντιδράσεις των εκπαιδευτικών και ειδικά του συνδικαλιστικού τους κινήματος, ακύρωσαν στη πράξη την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων και αυτού του νόμου.
- Ο ν. 3848/2010 ήταν επίσης αποτέλεσμα των διεθνών πιέσεων (ΟΟΣΑ, ΕΕ) για εναρμόνιση της Ελλάδας στο θέμα της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου με τη διεθνή πρακτική στο μεγάλο της μέρος. Ο συγκεκριμένος νόμος δίνει για πρώτη φορά μεγάλη βαρύτητα στην αυτοαξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου (ΑΕΕ) από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς. Οι Υπουργικές Αποφάσεις που ακολούθησαν έβαλαν σαφές χρονοδιάγραμμα υλοποίησης της ΑΕΕ με ευθύνη του διευθυντή και του συλλόγου διδασκόντων της κάθε σχολικής μονάδας και ανάρτησης των αποτελεσμάτων της στο διαδικτυακό παρατηρητήριο της ΑΕΕ.
- Ο ν. 4142/2013 και το Προεδρικό Διάταγμα 152/2013 καθιερώνει επιπλέον και την ατομική αξιολόγηση του εκπαιδευτικού και πάλι σε δύο άξονες, διοικητικής και παιδαγωγικής αξιολόγησης από αντίστοιχα μονοπρόσωπα όργανα δηλαδή τον διευθυντή του σχολείου και τον σχολικό σύμβουλο αντίστοιχα. Η αξιολόγηση γίνεται πάλι ιεραρχικά με αντίστοιχη διάρθρωση πυραμίδας κατά αντιστοιχία με τα προβλεπόμενα του ν. 2986/2002. Το ΠΔ 152/2013 προβλέπει την ένταξη του κάθε αξιολογούμενου σε κάθε άξονα και πεδίο σε μια από τις τέσσερις βαθμίδες (ελλιπής, επαρκής, πολύ καλός και εξαιρετικός) μιας περιγραφικής κλίμακας, που καθοριζόταν με μια αριθμητική αντιστοίχιση ανά βαθμίδα (βαθμολογική κλίμακα 0 έως 100: ελλιπής 0-30, επαρκής 31-60, πολύ καλός 61-80 και εξαιρετικός 81-100). Ταυτόχρονα νομοθετήθηκαν και μηχανισμοί ελέγχου της αξιολόγησης όπως η Αρχή Διασφάλισης της Ποιότητας στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Α.ΔΙ.Π.Π.Δ.Ε.), η οποία ελέγχει την όλη διαδικασία αξιολόγησης και ορίζει πενταμελείς επιτροπές αξιολόγησης ανά Διεύθυνση Εκπαίδευσης.

Τα αποτελέσματα των παραπάνω νομοθετημάτων:

- Η αυτοαξιολόγηση εφαρμόστηκε πιλοτικά αρχικά σε περιορισμένο αριθμό σχολικών μονάδων και σχεδόν καθολικά εν μέσω αντιδράσεων από το συνδικαλιστικό κίνημα μόνο το σχολικό έτος 2013-2014.
- Η ατομική αξιολόγηση των εκπαιδευτικών εφαρμόστηκε μόνο μέχρι το επίπεδο των διευθυντών σχολικών μονάδων (Δεκέμβριος 2014). Τα αποτελέσματά της ουδέποτε δημοσιοποιήθηκαν και η αναμενόμενη για τον Απρίλιο 2015 αξιολόγηση των εκπαιδευτικών ουδέποτε υλοποιήθηκε.

Η αλλαγή πολιτικής κατάστασης το 2015 προκάλεσε διακοπή των διαδικασιών του ΠΔ 152/2013 και με μια σειρά νομοθετικών παρεμβάσεων κυρίως με τον νόμο 4547/2018 αρθ.110 κατήργησε τις σχετικές διατάξεις για την αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου και εκπαιδευτικών που ίσχυαν από το ν. 2986/2002 και έπειτα. Αξίζει να σημειώσουμε ότι με τον ισχύοντα νόμο (4547/2018), έως την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές (Δεκέμβριος 2020), έχει νομοθετηθεί η αποτίμηση (διαδικασία ελαφριάς αυτό-αξιολόγησης) του εκπαιδευτικού έργου με πρόβλεψη έναρξης το σχολικό έτος 2019-2020 και έχει εκδοθεί η αντίστοιχη Υ.Α. 1816/ΓΔ4/7-1-2019 (Β' 16) που καθορίζει τα θεματικά της πεδία. Στον ίδιο νόμο προβλέπεται και η ποσοτική αξιολόγηση των διευθυντών από τους εκπαιδευτικούς (και όχι το αντίστροφο) με χρήση ανώνυμων ερωτηματολογίων στην κλίμακα 0-100 σε συγκεκριμένα κριτήρια, επίσης με πρόβλεψη έναρξης το σχολικό έτος 2019-2020, διαδικασία που όπως φαίνεται πάλι δεν θα υλοποιηθεί λόγω αλλαγής πολιτικής κατάστασης.

Τελικά σε επίπεδο εφαρμογής αυτό που έχει απομείνει ως διαδικασία αξιολόγησης είναι μια μορφή ετήσιας αποτίμησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας, που υλοποιείται από τον σύλλογο διδασκόντων της κάθε σχολικής μονάδας. Η αποτίμηση αυτή στερούμενη χαρακτηρισμού ποιοτικών και ποσοτικών εκπαιδευτικών δεικτών μοιάζει περισσότερο με έκθεση πεπραγμένων και υποβαθμίζει την όλη διαδικασία σε διεκπεραιωτική με αποτέλεσμα την απαξίωσή της. Η αξιολόγηση των μαθητών τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, με εξαίρεση την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μέσω πανελλαδικών εξετάσεων, είναι καθαρά ενδοσχολική υπόθεση και στερείται του βασικού χαρακτηριστικού της συγκρισιμότητας σε υψηλότερο επίπεδο από αυτό της σχολικής μονάδας. Σύμφωνα με κυβερνητικές εξαγγελίες, αναμένεται η νομοθέτηση νέου πλαισίου αξιολόγησης στην εκπαίδευση.

Η αξιολόγηση του ολλανδικού εκπαιδευτικού συστήματος

Ο πυλώνας της αξιολόγησης του ολλανδικού εκπαιδευτικού συστήματος είναι η Επιθεώρηση Εκπαίδευσης (Inspectie van het Onderwijs) η οποία λειτουργεί από το 1801 και είναι από τις αρχαιότερες σχολικές επιθεωρήσεις εκπαίδευσης παγκοσμίως. Είναι ημιαυτόνομος φορέας στον οποίο προΐσταται ο γενικός επιθεωρητής και υπάγεται απευθείας στον Υπουργό Παιδείας, Πολιτισμού και Επιστημών. Τα σχολεία στην Ολλανδία είναι οργανωμένα σε ομάδες, που διαχειρίζονται και εποπτεύονται από αντίστοιχη σχολική επιτροπή. Οι σχολικές επιτροπές με τη σειρά τους, ελέγχονται και αξιολογούνται από την Επιθεώρηση Εκπαίδευσης. Τα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι υποχρεωμένα να υποβάλλουν στην Επιθεώρηση Εκπαίδευσης κάθε τέσσερα χρόνια τα σχολικά τους σχέδια και κάθε χρόνο τα ενημερωτικά τους δελτία. Το σχολικό σχέδιο, περιγράφει τους στόχους και τα μέτρα που λαμβάνονται για τη βελτίωση της ποιότητας της εκπαιδευτικού του έργου, ενώ το ενημερωτικό δελτίο περιέχει πληροφορίες για γονείς και μαθητές,

ενημερώνεται κάθε χρόνο με βάση το σχολικό σχέδιο και περιγράφει τη σχολική ζωή αλλά και τους στόχους και τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν. Το σχολικό σχέδιο αλλά και το ενημερωτικό δελτίο είναι στην πραγματικότητα οι διαδικασίες αυτοαξιολόγησης των σχολικών μονάδων και αποτελούν τις αφετηρίες της εξωτερικής αξιολόγησης. Η Επιθεώρηση Εκπαίδευσης ελέγχει τόσο την υποβολή τους όσο και την πληρότητά τους.

Η αξιολόγηση και η κατηγοριοποίηση των μαθητών

Είναι ενδιαφέρουσα η πορεία αξιολόγησης των Ολλανδών μαθητών που είναι διαρκής αλλά ξεκινά και κορυφώνεται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Σύμφωνα με το δίκτυο Ευρυδίκη, στα Δημοτικά σχολεία της Ολλανδίας, εκτός από τις τριμηνιαίες συνήθως παραδόσεις βαθμολογιών, είναι καθιερωμένες οι «βραδιές γονέων», κατά τις οποίες γίνεται αναλυτική ενημέρωση των γονέων σχετικά με την πρόοδο των μαθητών. Στο τέλος όμως της 8ης τάξης του Δημοτικού σχολείου, συμβαίνουν δύο σημαντικά γεγονότα για κάθε μαθητή που καθορίζουν την μετέπειτα εκπαιδευτική, αλλά και επαγγελματική του πορεία. Μέχρι την 1η Μαρτίου του έτους της 8ης τάξης, το Δημοτικό σχολείο συντάσσει μια έκθεση αξιολόγησης για κάθε μαθητή. Η έκθεση αυτή όπως αναφέρει η Επιθεώρηση Εκπαίδευσης είναι το αποτέλεσμα συστηματικής και οργανωμένης διαδικασίας που ονομάζεται Σύστημα Παρακολούθησης μαθητών (Leerlingvolgsysteem -LVS) και ξεκινά από την 3^η τάξη του Δημοτικού σχολείου. Βασικό συμπέρασμα αυτής της έκθεσης είναι η «σχολική συμβουλή» που κατευθύνει τον μαθητή στον τύπο δευτεροβάθμιου σχολείου που κρίνει κατάλληλο για αυτόν (Σχήμα 1), έχοντας διαπιστώσει αυτά τα χρόνια τις κλίσεις και τις δεξιότητες του. Επιπλέον οι μαθητές της 8^{ης} τάξης στο διάστημα μεταξύ 15 Απριλίου έως και 15 Μαΐου, συμμετέχουν υποχρεωτικά από το 2015, σε εξετάσεις στο επίπεδο της ολλανδικής επικράτειας ή τεστ επίτευξης στόχων όπως ονομάζονται (attainment test). Εξαιρούνται από αυτό οι μαθητές με ειδικές ανάγκες και όσοι μαθητές έχουν διαγνωστεί με IQ κάτω του 75. Τα τεστ αυτά διενεργούνται υπό την εποπτεία του Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού και Επιστημών σε συνεργασία με το Εθνικό Ινστιτούτο Ανάπτυξης Εξετάσεων [CITO](#) (Centraal Instituut voor Toetsontwikkeling). Το CITO διαθέτει το κατάλληλο τεστ στα σχολεία (Central Final Test), αλλά παράλληλα διαθέτει και όλο το υποστηρικτικό πακέτο προετοιμασίας δηλαδή το Σύστημα Παρακολούθησης Μαθητή ([LVS](#)). Η συγκεκριμένη διαδικασία αξιολόγησης των μαθητών του Δημοτικού σχολείου, έχει οργανωθεί σε συστηματική βάση, αφού από την 3^η τάξη οι μαθητές προετοιμάζονται για τις εξετάσεις αυτές και επιδίδονται σε δοκιμαστικά τεστ. Η βαρύτητα που δίνει σε αυτή τη διαδικασία η Ολλανδική πολιτεία είναι μεγάλη. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι είναι διαθέσιμα και εγκεκριμένα από το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού και Επιστημών, μια σειρά τελικών τεστ από τα οποία το κάθε σχολείο μπορεί να επιλέξει ελεύθερα χωρίς κόστος για το ίδιο, όποιο από αυτά επιθυμεί για τους μαθητές του. Ενδεικτικά για το 2019 είχαν εγκριθεί τα εξής:

- [Central Attainment Test](#) από την CnTE
- [ROUTE 8](#) από την A-VISION
- [IEP](#) από την Bureau ICE
- [Dia](#) από την Diaaal
- [AMN](#) από την AMN

Είναι αξιοσημείωτη η συνεργασία ιδιωτικού και δημόσιου τομέα ακόμη και σε αυτό το ευαίσθητο θέμα της αξιολόγησης των δωδεκάχρονων μαθητών.

Η επιτροπή αξιολόγησης των εγγράφων μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, λαμβάνει υπόψη της κυρίως τη «σχολική συμβουλή» του Δημοτικού σχολείου προέλευσης των μαθητών, συνεκτιμώντας ταυτόχρονα και τα αποτελέσματα του τεστ επίτευξης για να καθορίσει τον τύπο σχολείου που θα εγγραφεί ο κάθε μαθητής.

Η αξιολόγηση και η κατηγοριοποίηση των σχολείων

Η εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων, σύμφωνα με το δίκτυο Ευρυδίκη, υλοποιείται από την Επιθεώρηση Εκπαίδευσης σε δύο γενικές φάσεις:

- Την ετήσια ανάλυση και αξιολόγηση του σχολείου.
- Την τετραετή επιθεώρηση των διοικητικών οργάνων και του σχολείου, η οποία υλοποιείται για κάθε σχολική μονάδα στα εξής στάδια:
 - ✓ Συλλογή και ανάλυση δεδομένων (προετοιμασία του κλιμακίου επιθεωρητών).
 - ✓ Προπαρασκευαστική συνάντηση με το σχολικό συμβούλιο και τον διευθυντή του σχολείου.
 - ✓ Διαμόρφωση σχεδίου επιθεώρησης (διακριτή περιγραφή των ενεργειών του κλιμακίου των επιθεωρητών).
 - ✓ Επιθεώρηση σχολικού συμβουλίου (έλεγχος εγγράφων και συνεντεύξεις).
 - ✓ Επιτόπια επιθεώρηση σχολείου η οποία περιλαμβάνει παρακολούθηση μαθημάτων, συνεντεύξεις με εκπαιδευτικούς, διευθυντή, μαθητές και οικονομικό έλεγχο της μονάδας.
 - ✓ Τελικές συναντήσεις και σύνταξη έκθεσης.

Ανάλογα με τα αποτελέσματα της επιθεώρησης το σχολείο κατατάσσεται σε μία από τις τέσσερις διαθέσιμες κατηγορίες και η κατάταξή του δημοσιοποιείται στην ιστοσελίδα της Επιθεώρησης Εκπαίδευσης στην οποία γονείς και μαθητές αναζητούν πληροφορίες εγγραφής. Οι κατηγορίες αυτές είναι:

- Καλό (Goed)
- Επαρκές (Voldoende)
- Ανεπαρκές (Onvoldoende)
- Πολύ αδύναμο (Zeer zwak)

Σχήμα 5.

Η ιστοσελίδα της Επιθεώρησης Εκπαίδευσης της Ολλανδίας

Επιθεώρηση και αξιολόγηση σχολείου, εκτός από την καθιερωμένη τετραετή μπορεί να συμβεί εκτάκτως για δύο λόγους:

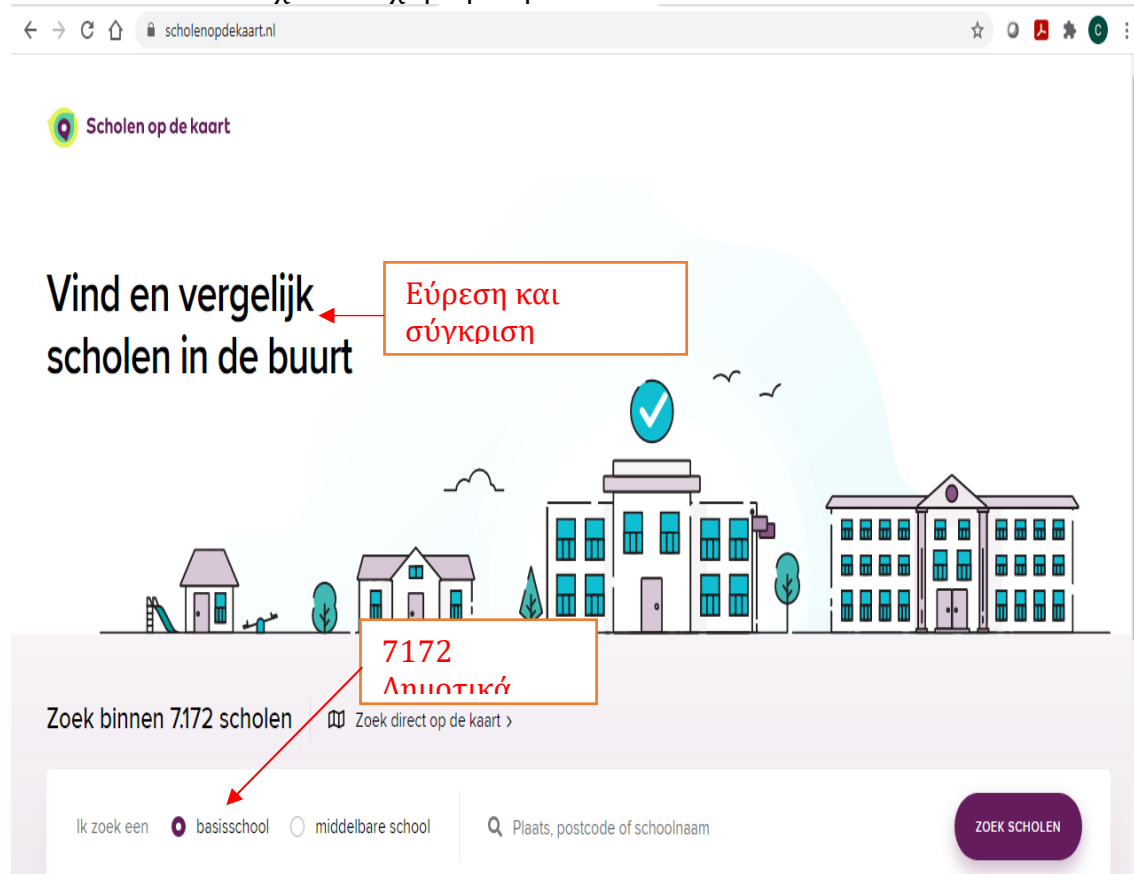
- Όταν υπάρχουν καταγγελίες και ενδείξεις ότι η ποιότητα εκπαίδευσης δεν είναι η επιθυμητή. Σε αυτή τη περίπτωση διεξάγεται ένα διαφορετικό είδος επιθεώρησης και συντάσσεται η λεγόμενη «Έκθεση σε κινδύνους». Στην Επιθεώρηση Εκπαίδευσης, υπάρχει και το σώμα σχολικών επιθεωρητών εμπιστοσύνης, όπως ονομάζονται που επιλαμβάνεται των περιπτώσεων σχολικής βίας ή κακοποίησης μαθητών.
- Όταν το ίδιο το σχολείο επιθυμεί την αξιολόγησή του με σκοπό την αναβάθμισή του λαμβάνοντας τη διάκριση «Εξαιρετική Σχολική Κατηγορία» (Predicaat Excellente School). Η διάκριση «Εξαιρετική Σχολική Κατηγορία» αποδόθηκε το 2019 μόνο σε 62 σχολεία από τα περίπου 11.500 που λειτουργούν στην Ολλανδική επικράτεια. Συγκεκριμένα αποδόθηκε σε 16 σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, σε 40 σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και σε 6 σχολεία ειδικής αγωγής. Η ισχύς της διάκρισης είναι τριετής. Σήμερα συνολικά στην Ολλανδία, μόνο το 1,7% των σχολείων, δηλαδή 190 σχολικές μονάδες κατέχουν τον τίτλο αυτό (54 σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, 116 σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και 20 σχολεία ειδικής αγωγής).

Ολοκληρωμένη εικόνα και πλήθος στοιχείων για κάθε σχολικό συμβούλιο και κάθε σχολική μονάδα είναι διαθέσιμα διαδικτυακά στο κοινό. Η βασική ιστοσελίδα της Επιθεώρησης Εκπαίδευσης παρέχει τις εκθέσεις αξιολόγησης κάθε σχολείου και κάθε σχολικής επιτροπής (Σχήμα 5). Ιστοσελίδες εποπτευόμενες από τη σχολική επιθεώρηση, όπως αυτή (Σχήμα 6) του σχολικού

χάρτη (<https://scholenopdekaart.nl/>) ή αυτή των εξαιρετικών σχολείων (<https://www.excellentescholen.nl/>) παρέχουν σε κάθε Ολλανδό πολίτη πλήρη ενημέρωση σχετικά με τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων των σχολείων.

Σχήμα 6.

Η ιστοσελίδα του σχολικού χάρτη στην Ολλανδία

Οι πληροφορίες που μπορεί κάποιος να αντλήσει από τον σχολικό χάρτη για όποιο σχολείο θέλει είναι εντυπωσιακές. Ενδεικτικά έστω ότι κάποιος αναζητά πληροφορίες για Δημοτικό σχολείο τότε μπορεί:

Αρχικά να επιλέξει αν θα είναι δημόσιο, θρησκευτικό και ποιας θρησκευτικής κατεύθυνσης (Καθολικό, Προτεσταντικό κλπ) ή παιδαγωγικής κατεύθυνσης (Montessori, Dalton, Freinet, Jena Plan κ.α).

- Να αντλήσει πληροφορίες για τους εκπαιδευτικούς του σχολείου (διαγράμματα φύλου και ηλικιακής κατανομής).
- Να αναζητήσει σε βάθος τριετίας τις επιδόσεις των μαθητών της 8^{ης} τάξης στα Central Final Test.
- Να πληροφορηθεί για τα ποσοστά «σχολικών συμβουλών» που δόθηκαν για τους απόφοιτους του Δημοτικού σχολείου ανά τύπο σχολείου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Επιπλέον να ελέγξει το ποσοστό των μαθητών του σχολείου που στα επόμενα τρία χρόνια από την αποφοίτησή τους παραμένουν στον τύπο σχολείου που τον ένταξε η «σχολική συμβουλή»
- Να μεταφορτώσει τον σχολικό οδηγό του σχολείου
- Να ενημερωθεί για τις έρευνες μετρήσεων ικανοποίησης γονέων του κάθε σχολείου.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω και επιπλέον το ότι υπάρχει ελευθερία επιλογής σχολείου στην Ολλανδία, αλλά και το γεγονός ότι η οικονομική επιχορήγηση κάθε σχολείου είναι ετήσια, καθορίζεται κάθε 1η Ιανουαρίου και συναρτάται κατά κύριο λόγο από τον αριθμό των εγγεγραμμένων την 1η Οκτωβρίου του τρέχοντος σχολικού έτους, είναι εύκολο να διαπιστωθεί ότι η κατηγοριοποίηση της αξιολόγησης του κάθε σχολείου, μπορεί να θέσει ζήτημα βιωσιμότητάς του ή του λεγόμενου ελέγχου του «οικονομικού κινδύνου» που μπορεί να διατρέχει. Αν η Επιθεώρηση Εκπαίδευσης διαπιστώσει οικονομικό κίνδυνο επιβίωσης του σχολείου για την επόμενη διετία, υποβάλλει το σχολείο σε δημοσιονομικό έλεγχο με το ερωτηματικό της πτώχευσης του. Αν συμβεί αυτό, η συνήθης τακτική είναι το σχολείο να συγχωνεύεται με άλλο. Από το σχολικό έτος 2020-2021, με σκοπό την απλοποίηση των διαδικασιών συγχώνευσης, καταργήθηκε η υποχρεωτική αξιολόγηση των σχεδίων συγχώνευσης σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, (Ευρυδίκη, 2019). Σε διερεύνηση στις 27/9/2019 στην ιστοσελίδα της Επιθεώρησης Εκπαίδευσης, διαπιστώθηκαν σε λειτουργία 11.745 σχολικές μονάδες πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην ολλανδική επικράτεια, ενώ στις 4/10/2020 ο αριθμός τους ήταν 11.460.

Συμπεράσματα - Συζήτηση

Πολύς λόγος γίνεται τελευταία στη χώρα μας για γενναία και τολμηρή εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, που όπως φαίνεται και από την έρευνα αυτή είναι απαραίτητη. Υπάρχουν πολλές προτάσεις, σχετικές με βασικές παραμέτρους του εκπαιδευτικού μας συστήματος, όπως για παράδειγμα η αξιολόγησή του αλλά και η αποκέντρωσή του στο επίπεδο της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ήδη στον πρόσφατο νόμο για την Ε.Ε.Κ. στη χώρα μας (ν. 4673, Δεκέμβριος 2020) είναι σαφής η τάση αποκέντρωσης αυτής της βαθμίδας εκπαίδευσης αφού χαρακτηριστικά αναφέρεται για τα πρότυπα ΕΠΑ.Λ. ότι προβλέπεται «... η εναρμόνιση των επαγγελματικών τομέων και ειδικοτήτων με τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας, με σκοπό την πρακτική άσκηση και την επαγγελματική αποκατάσταση των αποφοίτων». Χρήσιμο είναι σε αυτή την περίπτωση να αξιοποιηθεί η εμπειρία άλλων εκπαιδευτικών συστημάτων που έχουν ενσωματώσει στην εκπαιδευτική τους πολιτική αυτές τις λειτουργίες. Το ολλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα, είναι ισχυρά αποκεντρωμένο, με πολλούς βαθμούς ελευθερίας και ταυτόχρονα είναι κεντρικά ελεγχόμενο και αξιολογούμενο. Έχει να επιδείξει πολύ καλά ποσοτικά αποτελέσματα σε όλες σχεδόν τις πτυχές του. Λαμβάνει γενναία χρηματοδότηση, έχει αρκετά καλές υποδομές, διαθέτει υψηλά επίπεδα ψηφιακού εξοπλισμού και υποδομών ΤΠΕ, οι εκπαιδευτικοί αμείβονται ικανοποιητικά, φροντίζουν για την επαγγελματική τους ανάπτυξη και έχουν ενσωματώσει την κουλτούρα αξιολόγησης στη σχολική τους καθημερινότητα, ενώ οι μαθητές παρουσιάζουν σχετικά υψηλές επιδόσεις σε διεθνείς διαγωνισμούς και απολαμβάνουν την απορρόφησή τους από την αγορά εργασίας σε μεγάλα ποσοστά. Μια απευθείας σύγκριση σε αυτούς τους εκπαιδευτικούς δείκτες με το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα είναι απογοητευτική και δημιουργεί προβληματισμούς. Όμως δεν μπορεί να αγνοήσει κάποιος τις γκρίζες πλευρές της εκπαίδευσης στην Ολλανδία. Για παράδειγμα είναι γεγονός ότι όλο το εκπαιδευτικό οικοδόμημα της Ολλανδίας στηρίζεται σε τεχνοκρατικά θεμέλια και εμφανίζει από μια άποψη παιδαγωγικό έλλειμμα σε κάποιες περιπτώσεις, όπως στην πρώιμη σχετικά υποχρεωτική κατηγοριοποίηση

των δωδεκάχρονων μαθητών και την κατανομή τους σε τύπο σχολείου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με βάση την αξιολόγησή τους. Έχουν διατυπωθεί διαφορετικές απόψεις στο θέμα αυτό που προτείνουν «να καθυστερούμε την κατανομή των παιδιών σε διαφορετικά σχολεία βάσει των ικανοτήτων τους μέχρι την ηλικία των 15 ή 16 ετών» (Crehan, 2019). Ακόμη έχει διαπιστωθεί τα τελευταία χρόνια έλλειψη εκπαιδευτικών, περισσότερο στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση της Ολλανδίας, παρά τις ικανοποιητικές αμοιβές που λαμβάνουν, λόγω του μεγάλου φόρτου εργασίας, της πίεσης και της εξουθένωσης που προκαλεί το επάγγελμα στους εκπαιδευτικούς. Από την άλλη πλευρά, είναι γεγονός ότι στην Ελλάδα απουσιάζει η ανάδειξη εκπαιδευτικού οράματος, αφού μεταξύ άλλων, οι ορίζοντες των αλλαγών περιορίζονται συνήθως από τους πολιτικούς χρόνους της εκάστοτε πολιτικής ηγεσίας. Η ανάπτυξη ενός μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδιασμού εκπαιδευτικής πολιτικής με βάση τη διεθνή εμπειρία είναι εφικτή και θα μπορούσε πιθανά να υλοποιηθεί με χρήση της μεθόδου BSC, η οποία μπορεί να αποτελέσει ισχυρό εργαλείο εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης (Sims & Quatro, 2005). Η αυτούσια μεταφύτευση ενός εκπαιδευτικού συστήματος, δηλαδή η εισαγωγή εκπαιδευτικών συστημάτων στο σύνολό τους από μια χώρα σε μια άλλη δεν ευδοκιμεί. Υπάρχουν μια σειρά από μεταβλητές που διαφέρουν από χώρα σε χώρα, όπως οι δομές της οικονομίας, τα χαρακτηριστικά και η σύνθεση της αγοράς εργασίας, ο πληθυσμός, η πολιτιστική ταυτότητα και η εθνική κουλτούρα, η δημογραφική ταυτότητα, η έκταση ακόμα και η μορφολογία του εδάφους, το ποσοστό των μεταναστευτικών ροών κ.α., που απαιτούν προσεκτική μελέτη κατά περίπτωση κάθε τέτοιας απόπειρας μεταρρύθμισης στην εκπαίδευση. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν είναι εφικτό να εντοπιστούν καλές πρακτικές σε πτυχές εφαρμοσμένων εκπαιδευτικών συστημάτων και να προσαρμοστούν σε άλλα εκπαιδευτικά συστήματα. Το εκπαιδευτικό σύστημα της Ολλανδίας είναι μια τέτοια περίπτωση που αξίζει να ερευνηθεί περαιτέρω και να αναλυθεί με περισσότερη λεπτομέρεια σε κάθε πτυχή του, στην προοπτική ανάδειξης καλών πρακτικών που με κατάλληλες προσαρμογές και χρήση εργαλείων στρατηγικής όπως η BSC, θα μπορούσαν να αποτελέσουν προτάσεις υιοθέτησης από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Βιβλιογραφία

- BSC DESIGNER, Balanced Scorecard in Education – Case Studies. Retrieved December 21, 2020 from:
<https://bscdesigner.com/balanced-scorecard-in-education.htm>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. Retrieved December 22, 2020 from:
<https://www.cbs.nl/nl-nl>
- Centraal Instituut voor Toetsontwikkeling, Cito LVS. Retrieved December 25 2020 from:
<https://www.cito.nl/onderwijs/primair-onderwijs/lvs/kennismaken>
- Crehan, L. (2019), Φυτώρια ευφυΐας, ένα ταξίδι στα καλύτερα εκπαιδευτικά συστήματα του κόσμου. (Παπαηλιάδη Μ., μεταφρ., Σουλτάνης Π. – Κουμπιάς Ν. επιμ.). Ηράκλειο Κρήτης: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.
- European Commission (2019), Education and Training Monitor 2019 Country Analysis Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019.
- European Commission (2019), DG Communications Networks, Content & Technology. 2nd Survey of Schools: ICT in Education COUNTRY REPORT

2019. Netherlands Country Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union
- European Commission (2019), DG Communications Networks, Content & Technology. 2nd Survey of Schools: ICT in Education COUNTRY REPORT 2019. Greece Country Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- European Commission/EACEA/Eurydice, (2018). Teachers' and School Heads' Salaries and Allowances in Europe – 2016/17. Eurydice Facts and Figures. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Eurostat, (2019). Adult participation in learning by sex % of population aged 25 to 64 [sdg_04_60] Last update: 08-10-2020. Retrieved December 18, 2020, from:
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=sdg_04_60&lang=en
- Eurostat (2019). Early leavers from education and training, [edat_lfse_16]. Last update: 08-10-2020. Retrieved December 18, 2020, from:
https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=edat_lfse_16&lang=en
- Eurostat, (2019). Employment rates of recent graduates by sex % of population aged 20 to 34 with at least upper-secondary education [sdg_04_50]. Last update: 08-10-2020. Retrieved December 15, 2020, from:
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=sdg_04_50&lang=en
- Eurostat (2018), General government expenditure by function (COFOG) [gov_10a_exp]. Last update 23-11-2020. Retrieved December 10, 2020 from:
https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_10a_exp&lang=en
- Eurostat (2018). Pupils enrolled in upper-secondary education by programme orientation, sex and age. Last update: 19-12-2020. Retrieved December 23, 2020, from:
https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uoe_enrs05&lang=en
- Eurostat (2019), Unemployment by sex and age – annual data [une_rt_a]. Last update: 07-10-2020. Retrieved December 18, 2020, from
https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en
- Eurydice (2018/2019), Netherlands Overview. Retrieved December 12, 2020, from:
https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/netherlands_en
- Eurydice (2018), Netherlands, Quality Assurance in Early Childhood and School Education. Last update 05-2-2018. Retrieved December 23, 2020, from:
https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/quality-assurance-early-childhood-and-school-education-47_en
- Eurydice (2019), Netherlands, Assessment in Primary Education. Last update 24-1-2019. Retrieved December 23, 2020, from:
https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/assessment-primary-education-32_en

- Excellente scholen, Feest op 62 scholen vanwege predicaat Excellente School, January 20, 2020. Retrieved December 1, 2020, from: <https://www.excellentescholen.nl/actueel/nieuws/2020/01/20/feest-op-62-scholen-vanwege-predicaat-excellente-school>
- Inspectie van het Onderwijs, Zoek Scholen. Retrieved December 10, 2020, from <https://toezichtresultaten.onderwijsinspectie.nl/>
- McGinn N. and Welsh T. (1999). Decentralization of education: why, when, what and how? Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- OECD, Education GPS, Netherlands, Teachers and teaching conditions (TALIS, 2018), Data Table: PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF TEACHERS. Retrieved December 11, 2020, from: <https://gpseducation.oecd.org/CountryProfile?plotter=h5&primaryCountry=NLD&treshold=5&topic=TA>
- OECD (2016), PISA 2015 Results (Volume II): Policies and Practices for Successful Schools, PISA, Paris: OECD Publishing
- OECD (2017), PISA 2015 Results (Volume III): Students' Well-Being, PISA, Paris: OECD Publishing
- OECD (2019), PISA 2018 Results (Volume I): What Students Know and Can Do, PISA, Paris: OECD Publishing.
- OECD, (2019). PISA 2018 Results COMBINED EXECUTIVE SUMMARIES VOLUME I, II & III. Retrieved December 12, 2020, from: https://www.oecd.org/pisa/Combined_Executive_Summaries_PISA_2018.pdf
- Rigby D. & Bilodeau B., (2018). Management Tools & Trends. Retrieved December 10, 2020, from www.bain.com/insights/management-tools-and-trends-2017/
- Scholen op de kaart, Vind en vergelijk scholen bij jou in de buurt. Retrieved December 23, 2020, from: <https://scholenopdekaart.nl/>
- Sims, R. & Quatro, S. (2005). Leadership: Succeeding in the private, public, and not-for-profit Sectors, New York: M.E. Sharpe.
- UNESCO, ICT in education, Retrieved December 21, 2020, from: <https://en.unesco.org/themes/ict-education>
- Αθανασούλα-Ρέππα, Α. (2008). Εκπαιδευτική διοίκηση και οργανωτική συμπεριφορά. Η παιδαγωγική της διοίκησης της εκπαίδευσης. Αθήνα: Έλλην.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή/EACEA/Ευρυδίκη, 2015. Η Διασφάλιση της Ποιότητας στην Εκπαίδευση: Πολιτικές και Προσεγγίσεις για την Αξιολόγηση των Σχολείων στην Ευρώπη. Έκθεση Δικτύου Ευρυδίκη. Λουξεμβούργο: Γραφείο Δημοσιεύσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Κασσωτάκης, Μ. (2016). Οι σύγχρονες διεθνείς τάσεις στους τομείς της αξιολόγησης των σχολικών μονάδων και των εκπαιδευτικών και η περίπτωση της Ελλάδας. Επιμ. Κασσωτάκης Μ., Πρακτικά του Α' Επιστημονικού Συνεδρίου της Ε.Ε.Ε.Α. με θέμα: «Αξιολόγηση των Σχολικών Μονάδων και των Εκπαιδευτικών: Σύγχρονες Τάσεις, Διλήμματα και Προοπτικές», 1, 43-75. Αθήνα
- Ματσαγγούρας, Η., Κουζέλης, Γ., Ρουσάκης, Ι., Αποστολόπουλος, Κ., Γιαλλούση, Μ., Καδιανάκη, Μ., Πήλιουρας, Π., Βέρδης, Α., Μουζάκης, Χ., Αναγνώστου, Β., Κασούτας, Μ., Μπινιάρη, Α. & Στυλιάρης, Ε., (2019). Ετήσια Έκθεση

Α.Δ.Ι.Π.Δ.Ε.: Μελέτη της αξιολόγησης των μαθητών στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τα ψηφιακά αποθετήρια και η αξιοποίησή τους στην εκπαίδευση. Αθήνα: Α.Δ.Ι.Π.Δ.Ε.

Νομοθεσία

Διάταγμα 1372/ 5 Οκτωβρίου 1830

Νόμος 1304/1982: «Για την επιστημονική - παιδαγωγική καθοδήγηση και τη διοίκηση στη Γενική και τη Μέση Τεχνική - Επαγγελματική Εκπαίδευση και άλλες διατάξεις»

Νόμος 1566/1985: «Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις»

Νόμος 2043/1992: «Εποπτεία και διοίκηση της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις»

Προεδρικό Διάταγμα 320/1993: «Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και του έργου των εκπαιδευτικών στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση»

Νόμος 2525/1997 : «Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων του στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις»

Προεδρικό Διάταγμα 140/1998: «Όροι και διαδικασία της μονιμοποίησης των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και υπηρεσιακής εξέλιξης αυτών, παρεχόμενες εγγυήσεις στους αξιολογούμενους και διαδικασία οριστικοποίησης των εκθέσεων αξιολόγησης»

Υπουργική Απόφαση ΥΑ (Δ2/1938/26-2-1998: «Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και των εκπαιδευτικών»

Νόμος 2986/2002: «Οργάνωση των περιφερειακών υπηρεσιών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και των εκπαιδευτικών, επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις»

Νόμος 3848/2010: «Αναβάθμιση του ρόλου του εκπαιδευτικού - καθιέρωση κανόνων αξιολόγησης και αξιοκρατίας στην εκπαίδευση και λοιπές διατάξεις»

Νόμος 4142/2013: Αρχή Διασφάλισης της Ποιότητας στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Α.Δ.Ι.Π.Δ.Ε.)

Προεδρικό Διάταγμα 152/2013: «Αξιολόγηση των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης»

Νόμος 4547/2018: «Αναδιοργάνωση των δομών υποστήριξης της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις»

Υπουργική Απόφαση Υ.Α. 1816/ΓΔ4/7-1-2019 (Β' 16): «Προγραμματισμός και Αποτίμηση του Εκπαιδευτικού Έργου των Σχολικών Μονάδων»

Νόμος 4673/2020 «Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και

Διά Βίου Μάθησης.... και άλλες διατάξεις»

Νόμος 4692/2020 «Αναβάθμιση του Σχολείου και άλλες διατάξεις».